

VII ZUSAMMENFASSUNG

Das vorliegende Buch basiert auf der im Frühjahr 2016 an der Kultur-Historischen Fakultät der Universität Wien vorgelegte Dissertation der Verfasserin mit dem Titel »Studien zum kaiserzeitlichen Tafelgeschirr aus der Metropolis der Lykier, Limyra (Lykien/Türkei)«.

Gegenstand vorliegender Untersuchung ist das Tafelgeschirr aus zwei Fundkomplexen aus den Jahren 2002–2003 und 2007–2010, die für eine vertiefende Studie quantitativ und qualitativ ausreichendes Material lieferten und bisher die erste Gelegenheit boten, kaiserzeitliche Keramik aus Limyra kontextuell zu untersuchen.

Damit stellen die beiden geschlossenen Fundkomplexe erstmals eine umfassende Bearbeitung von Kontexten der Kaiserzeit dar, die Grundlagencharakter für die lykischen Forschungen haben. Dieser archäologisch glückliche Umstand erlaubte die Analyse der Keramik als materielle Hinterlassenschaft der Kaiserzeit, also einer Epoche, in der die von monumentalen Bauten widergespiegelte urbane Blüte einen Gegensatz zum allgemeinen spärlichen Auftreten von Fundmaterial im bisherigen Grabungsareal darstellt.

Keramik als ein materielles Zeugnis antiker Kultur im archäologischen Kontext stellt einen notwendigen Bestandteil jedes Haushalts dar und bietet gute Hinweise auf soziokulturelle und wirtschaftliche Entwicklungen und nicht zuletzt auf die Siedlungsgeschichte. Besonders wegen seines am Zeitgeschmack orientierten und repräsentativen Charakters können speziell aus dem Tafelgeschirr wichtige und klare Schlussfolgerungen gezogen werden. Dieser theoretische Ansatz bestimmt den Gegenstand vorliegender Untersuchung, in der zum ersten Mal das kaiserzeitliche Tafelgeschirrspektrum vorgelegt und soziokulturell und wirtschaftlich untersucht wird. Ebenso betrachtet wird die Tischkeramik, die dem sonstigen zeitgleichen Fundmaterial – sowohl aus der Siedlung selbst als auch aus anderen Fundorten – im Hinblick auf Siedlungsgeschichte und -struktur gegenübergestellt wird.

Nach einem einleitenden Kapitel zur Zielsetzung, Methode und zum Forschungsstand wird im Kapitel II historischer und archäologischer Hintergrund sowie Denkmalbestand und Fundspektrum Limyras im Späthellenismus und in der Kaiserzeit zusammenfassend dargelegt. Im Kapitel III werden die Befund- und Fundkomplexe vorgestellt und mittels der kontextuellen Analyse und Fundvergesellschaftung auf ihre Datierung eingegangen.

In den folgenden Kapiteln wird das Tafelgeschirr in zwei Hauptgruppen (Import und lokal-regionale Ware) ausgewertet. Um ein Gesamtbild zu ermitteln, wurden die bisher publizierten Terra Sigillaten aus Limyra auch in den Formenkatalog des importierten Tafelgeschirrs einbezogen. Durch die quantitativen Verhältnisse des importierten Tafelgeschirrs konnten die Ansätze diachroner Änderungen im Importverhalten der antiken Stadt für den Zeitraum vom 1. bis zum 3. Jahrhundert n. Chr. gewonnen werden.

Eine Gruppe von Keramik in Limyra war bereits makroskopisch als lokal-regional definiert. Die Ergebnisse der petrografischen Analysen bestätigen diese Annahme und lokalisieren die Tonlagerstätte dieser Keramikproduktion unmittelbar östlich der antiken Stadt. Die Leitformen des lokal-regionalen Tafelgeschirrs wurden im Kapitel V vorgestellt. Damit wird zum ersten Mal ein Gerüst für die Typologie und Typochronologie des kaiserzeitlichen lokal-regional hergestellten Tafelgeschirrs aufgestellt, welches in der Produktion eine Synthese von Tradition und Inspiration von außen darstellt. So kann trotz der Neuerungen im Repertoire ein starkes Festhalten an Töpfertradition und im Gebrauchsverhalten der Konsumenten nachgewiesen werden.

Schließlich wird die Unterrepräsentation des hier vorgestellten Tafelgeschirrs, aber auch des bisherigen kaiserzeitlichen Fundmaterials zum Gegenstand siedlungsgeschichtlicher Überlegungen gemacht, in deren Rahmen die Nutzung des heutigen Grabungsareals als kaiserzeitliche Wohnstadt Limyras infrage gestellt wird.

VII.1 SUMMARY

The present book is based on the author's dissertation, presented in spring 2016 to the Cultural-Historical Department of the University of Vienna, with the title »Studien zum kaiserzeitlichen Tafelgeschirr aus der Metropolis der Lykier, Limyra (Lykien/Türkei) [Studies on imperial period tablewares from the metropolis of the Lycians, Limyra (Lycia/Turkey)] «.

The object of the current investigation is the tableware from two find complexes in the years 2002–2003 and 2007–2010, which provided quantitatively and qualitatively sufficient material for an in-depth study and offered the first opportunity until now to examine imperial period pottery from Limyra from a contextual basis.

In this regard, the two sealed find complexes represent for the first time a comprehensive treatment of imperial period contexts, which have a fundamental character for Lycian research. This archaeologically fortunate circumstance enabled the analysis of the pottery as a material legacy of the imperial era, that is, an epoch in which the urban heyday reflected in the monumental buildings represents a contrast to the generally scarce occurrence of material finds in the area excavated so far.

Pottery as a material testimony of ancient culture in the archaeological context represents a necessary component of every household, offering good evidence of socio-cultural and economic developments and, not least, of the settlement history. In particular due to its representative character, oriented to the taste of the time, important and clear inferences can be drawn especially from the tableware. This theoretical approach determines the subject of the current investigation, in which for the first time the spectrum of tableware of the imperial period is presented and is analysed from a socio-cultural and economic perspective. Equally investigated will be the tableware that will be juxtaposed with the remaining contemporary material finds – both from the site itself as well as from other findspots – with regard to settlement history and settlement structure.

After an introductory Chapter on aims, methods and state of research, in Chapter II the historical and archaeological background as well as the inventory of monuments and spectrum of finds from Limyra in the Late Hellenistica and Imperial periods is represented in summary fashion. In Chapter III, the complexes of findings and finds are presented, and their dating is proposed with the aid of contextual analysis and associations of finds.

In the following chapters, the tableware is assessed in two main groups (imports and local-regional wares). In order to establish an overall picture, the Terra Sigillata ware from Limyra that has already been published will also be included in the catalogue of forms of the imported tableware. Through the quantitative relationships of the imported tableware, the recognition of diachronic changes in import behaviour of the ancient city could be established for the time period from the 1st up to the 3rd century A.D.

A group of pottery in Limyra has already been macroscopically defined as local-regional. The results of the petrographic analyses confirm this assumption and localise the clay deposits for this pottery production immediately to the east of the ancient city. The type forms of the local-regional tableware are presented in Chapter V. Thereby, a framework for the typology and typochronology of the imperial period locally-regionally produced tableware is constructed for the first time; in their production, these wares represent a synthesis of tradition and inspiration from outside. In this regard, in spite of innovations in the repertoire, a strong adherence to pottery traditions and a conservatism in the customs of usage by consumers can be attested.

Finally, the under-representation of the tableware presented here, but also of the imperial period material finds until now, is the subject of considerations regarding the settlement history; in this context, the usage of the area excavated today as the imperial era residential city of Limyra is called into question.

Translation: Sarah Cormack

VII.2 ÖZET

Bu kitap, yazarın 2016 yılında Viyana Üniversitesi Kültür Tarihi Fakültesi'nde vermiş olduğu »Studien zum kaiserzeitlichen Tafelgeschirr aus der Metropolis der Lykier, Limyra (Lykien/Türkei)« başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Kitabın konusunu 2002–2003 ve 2007–2010 yıllarında yapılan kazılarda gün ışığına çıkartılan iki buluntu kompleksi ve bunların sofra kapları oluşturur. Bu iki kapalı buluntu kompleksinden ele geçen malzemenin bilimsel değerlendirme için nitelik ve nicelik açısından yeterli olması, Limyra'da Roma dönemi keramiğinin şimdiye kadar ilk defa kendi arkeolojik bağlamında incelenebilmesine olanak vermiştir.

Ayrıca bu özelliği ile bu iki kapalı buluntu kompleksi, Roma imparatorluk dönemi kontekst içeriklerinin etraflıca değerlendirilmesi açısından, Likya araştırmaları için de temel bir bilgi kaynağı oluşturur. Limyra'nın anıtsal yapılarından bu dönemdeki kentsel zenginliğinin okunabilmesine karşın, şimdiye kadar yapılan kazılarda döneme ait buluntu malzemesine ender rastlanmıştır. İşte böyle bir arkeolojik gelişkinin gözlemlendiği bir dönemin materyal mirasını değerlendirmeye olanak vermesi nedeniyle bu iki kapalı buluntu kompleksi arkeolojik anlamda şanslı bir keşif olarak tanımlanmalıdır.

Arkeolojik bağlamda keramik buluntular antik kültürün materyal tanığı olarak her evin en önemli öğelerinden biri olup, sosyokültürel ve ekonomik gelişmelere ve yerleşim tarihine yönelik önemli ip uçları verir. Sofra kapları ise özellikle moda odaklı olmaları ve prestij karakteri taşımaları nedeniyle önemli ve açık veriler sunarlar. Limyra'nın Roma imparatorluk dönemi sofra kapları mozağının ilk defa tanıtılması ve malzemenin sosyokültürel ve ekonomik olarak irdelenmesinin yanı sıra, çalışmanın sorgu konusunu işte bu teorik yaklaşım belirler. Bu bakış açısı ile sofra keramiği yerleşim tarihi ve yapısı bağlamında Limyra'dan olduğu kadar diğer buluntu yerlerindeki çağdaş malzeme ile karşılaştırılır.

Amaç, metod ve araştırma tarihini kapsayan giriş bölümünden sonra, ikinci bölümde tarihi ve arkeolojik arkaplan, Limyra'nın Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemi anıtsal ve arkeolojik varlığı ve buluntu spektrumu özetlenir. Üçüncü bölümde buluntu yerleri ve buluntu kompleksleri tanıtılmış, içeriksel analizler ve buluntu bütünü karşılaştırmaları ile tarihlemeleri ele alınmıştır. Bundan sonraki bölümlerde sofra kapları ithal ve yerel-yöresel mal olmak üzere iki ana grupta değerlendirilir. Limyra'dan şimdiye kadar yayınlanmış terra sigillata örneklerinin bağlamsal analizleri yapılmadan ithal form kataloğuna dahil edildikleri, çalışmanın büyük resmin oluşmasına katkıda bulunmayı amaçlamasındandır. İthal sofra kaplarının nicelik oranı ile, antik kentin MS. 1.–3. yüzyıl arasındaki ithal mallarının diakronik değişimi ve ticaret ilişkilerine yönelik ip uçları edinilmeye çalışılmıştır.

Keramik çalışmalarının makroskobik sınıflandırmasında yerel-yöresel olarak ayırtılmış bir grup keramiğin yakın bölgede üretildiği varsayımı, petrografik analiz sonuçları ile kanıtlamış ve üretimin ham madde kaynaklarının Limyra'nın hemen doğusundaki bölgede olması gerektiğini göstermiştir. Beşinci bölümde her iki kapalı buluntu kompleksinin bu gruba ait sofra kabı örnekleri, yerel-yöresel keramik başlığı altında ele alınır. Gelenek ve dış kaynaklı ilhamın bir sentezi olarak yorumlanabilecek Limyra Roma imparatorluk dönemi sofra kaplarının ana formları tanıtılır ve ilk kez tipolojik ve tipokronolojik bir iskele kurulur. Değerlendirmeler yerel-yöresel sofra kapları seçkisinin yeniliklere açık olsa da, genelde çömlekçi üretim ve tüketici talep geleneğine sıkıca bağlı kaldığını gösterir.

Son olarak sofra kaplarının niteliği ve niceliği, şimdiye kadar ele geçen diğer tüm imparatorluk dönemi buluntu malzemesi ile beraber, yerleşim tarihine yönelik sorgulamalarla irdelenir ve Limyra'nın Roma imparatorluk dönemi konut alanının bugünkü aşığı kent alanı sınırları içerisindeki varlığı sorgulanır.

Tercüme: Banu Yener-Marksteiner